

LÜBNAN'IN ÇARESİZLİĞİ: YASA DIŞI GÖÇMEN TEKNELERİ VE OYUNCAK SİLAHLAR

RANA TABBARA

Gazeteci LÜBNAN

“

Lübnan'da birikimi olan insanlar, bankalarda mahsur kalan mevduatlarını çekmek ve hastane faturalarıyla temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendi bankalarına baskınlar düzenlemeye başlamıştır.

”

Yaşam koşulları gün geçtikçe zorlaşırken Lübnan'da yaşanan finansal kriz, insanları hayatta kalmak için ilginç yöntemler bulmaya sevk etmiştir. Lübnan'daki gıda ihtiyacını minimum düzeyde karşılayacak ortalama ihtiyaç kolisinin maliyeti 700.000 Lübnan lirasıdır (LL). Bu rakam 675.000 LL olan ve şu an karaborsadaki döviz kuruna göre 17 dolara karşılık gelen asgari ücreti aşmaktadır. LL kuru için Lübnan'da şu an kullanılmakta olan birden çok oran vardır. Lübnan Merkez Bankası tarafından kullanılan resmî dolar kuru 1.500 LL'ye bankanın ticari bankalar ve uluslararası transferler amacıyla kullandığı Sayrafa platformu için oranı 29.800 LL'dir ve ayrıca LL karaborsada farklı bir kurdan işlem görmektedir. Öte yandan LL ser-

best piyasalarda sürekli değer kaybetmeye devam etmektedir. Eylül sonunda dolar karşılığı 39.000 LL ile rekor kırdıktan sonra ve bir miktar değerlenen LL, 1 dolar karşılığında 38.000 LL civarında işlem görmeye başlamıştır. Resmî olarak 1997'den bu yana dolar karşısında

1.500 LL'lik bir oranda sabitlenen yerel para birimi, 2019'dan bu yana değerinin %95'ini kaybetmiş durumdadır.

“

Deniz hadiselerinin yanı sıra bankada paraları olan mağdurlar kendi paralarını çekebilmek için bankalara gerçek ve sahte silahlarla baskın düzenlemektedir. Eylül ayı, Lübnan'ın devam eden mali krizinin ortasında kendi paralarını bankalardan kurtarmak isteyen insanlar tarafından organize edilen ve ticari bankalar tarafından gayriresmî sermaye kontrollerinin dayatılmasına neden olan ülke çapında soygunların zirveye çıktığı bir ay olmuştur.

”

Bunların sonucu olarak ülkelerinde çaresizlikten başka şey bulamayan Lübnan vatandaşları ve ülkede yaşayan göçmenler, riskli deniz yolculuklarıyla Lübnan dışında daha iyi yaşam arayışına yönelmektedir.

Diğer taraftan, Lübnan'da birikimi olan insanlar, bankalarda mahsur kalan mevduatlarını çekmek ve hastane faturalarıyla temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kendi bankalarına baskınlar düzenlemeye başlamıştır. Resmî olmayan rakamlar, Nisan ve Eylül 2022 arasında 98'den fazla kişinin botlarla çıktıkları yasa dışı göç teşebbüsleri sonucunda hayatını kaybettiğini göstermektedir. Bu botların çoğu, kapasite fazlası yolcuyla doldurulmuş, hedeflenen durak yerine ulaşamayan ve hatta genellikle Lübnan Ordusu tarafından önleri kesilen veya denizde kurtarılan teknelerdir. Deniz hadiselerinin yanı sıra bankada paraları olan mağdurlar kendi paralarını çekebilmek için bankalara gerçek ve sahte silahlarla baskın düzenlemektedir. Eylül ayı, Lübnan'ın devam eden mali krizinin ortasında kendi paralarını bankalardan kurtarmak isteyen insanlar tarafından organize edilen ve ticari bankalar tarafından gayriresmî sermaye kontrollerinin dayatılmasına neden olan ülke çapında soygunların zirveye çıktığı bir ay olmuştur.

Mevduat sahibi Sali Hafez, soygun sırasında kendini videoya alarak, "hastanede kanserle mücadele eden olan kız kardeşi için" parasını çekmeye çalışmıştır. Oyuncak tabancayla bankaya giren Sali, kendisine ait olan hesaptaki paralarını çekebilmek için banka çalışanlarını tehdit etmiş ve ardından ilk uçakla Türkiye'ye gitmiştir. Buna karşılık, Banka Çalışanları Sendikaları Federasyonu, bankaları 10 gün süreyle kapatmıştır. Daha sonra şubelerin kapanacağı ve temel bankacılık hizmetlerinin yalnızca ATM'den sağlanacağına dair bir açıklama yapılmıştır.

Çok sayıda döviz kurunun ortadan kaldırılarak tek bir kurun uygulanması, Uluslararası Para Fonunun (IMF) Lübnan'a acilen ihtiyaç duyduğu yardım paketini garantileyebilmesi için şart sunduğu konulardan biridir.

DEVLETİN GELİŞMELERE TEPKİSİ VE CUMHURBAŞKANLIĞI SEÇİM SÜRECİ

30 Eylül'de Lübnan Merkez Bankası, bankaların yürürlükteki bazı bankacılık kısıtlamalarına istisna olarak "Sayrafa" döviz kuru üzerinden mevduat sahiplerine dolar satmalarına izin veren 161 numaralı genelgeyi ekim ayı sonuna kadar uzatmıştır. Bu kardan bir gün önce maliye bakanı yap-

tığı açıklamada, 1 Kasım'dan itibaren Lübnan Merkez Bankasının mevcut 1.500 LL dolar kuru yerine 15.000 LL resmî döviz kuru kullanılacağını ifade etmiştir. Bu durum gelir vergisi, KDV ve gümrük vergileri gibi tüm zorunlu harçların artacağı anlamına gelmektedir. Bunlar daha önce 1.500 LL'lik resmî kura göre hesaplanmıştır ve şimdi yeni kurun uygulanmasıyla 10 katına çıkmış olacaktır. Söz konusu yükseliş kaçınılmaz olarak şu ya da bu şekilde fiyatlara ve ücretlere yansıtacaktır.

Söz konusu karar, 2022 bütçesinde 15.000 LL döviz kuru kullanılması kararından sonra alınmıştır. Açıklamaya göre, yeni oran resmî döviz kurunun ani çöküşünün ve yürürlükte birçok farklı kur oranı bulunmasının olumsuz etkilerini düzeltmek için acil bir gereksinim olarak ortaya çıkmıştır. Bakanlık ayrıca, "Mali ve parasal toparlanma programının, tek bir döviz kurunun uygulanmasını gerektirdiğini" be-

lirterek değişikliği gerekçelendirmiştir. Çok sayıda döviz kurunun ortadan kaldırılarak tek bir kurun uygulanması, Uluslararası Para Fonunun (IMF) Lübnan'a acilen ihtiyaç duyduğu yardım paketini garantileyebilmesi için şart sunduğu konulardan biridir. İki hafta önce IMF, Lübnan'ın reformları uygulamada oldukça yavaş bir şekilde ilerlediğini açıklamıştır.

IMF'den bir heyet, nisan ayında IMF ile dört yıl boyunca kullanılacak 3 milyar dolarlık yardım için bir ön anlaşmaya varıldıktan sonra Lübnan'ı ziyaret etmiştir.

Başbakanlık ofisinin attığı bir tweette, IMF Başkanı Kristalina Georgieva 20 Eylül'de geçici Başbakan Necip Mikati ile görüşükten sonra IMF'nin Lübnan ile mümkün olan en kısa sürede anlaşmaya varmak konusunda "istekli" olduğunu belirtmiştir. Lübnan tarafı ise parlamentoda reform programlarının onaylanması ve döviz kuruyla ilgili durumu düzeltmek için gerekli adımların atılmasına devam edileceğini duyurmuştur. Bu bağlamda devlet bütçesinin onaylanması, IMF'nin 3 milyar dolarlık yardımın önünü açmak için talep ettiği kilit reformlardan biridir.

Bütçe planında, kamu harcamaları 40,87 trilyon LL gelirler ise sadece 29,986 trilyon LL olarak tahmin edilmektedir. Bu durumda bütçe açığı, 10,887 trilyon LL olarak ön-görülmektedir.

“**Cumhurbaşkanı Mişel Avn'ın halefi bulunmadığı müddetçe, Lübnan'ın kendini geçici hükûmetin iş başında olmaya devam ettiği ve cumhurbaşkanının seçilemediği devasa bir siyasi boşluk içinde bulması muhtemeldir.**

Finans ve Bütçe Komisyonu Başkanı İbrahim Kanaan bu konularla ilgili medyaya şu açıklamalarda bulunmuştur: “Açık, başlangıçta 16 trilyon LL'nin biraz üzerindeydi ancak başbakan, havalimanı vergilerine ve telekom tarifelerindeki artışa işaret ederek gelirlerin yaklaşık 6 trilyon LL kadar artırılacağına resmi olarak duyurdu.” Bütçe oturumu sırasında bazı mil-

letvekilleri, özellikle Maliye Bakanlığı tarafından verilen rakamların net olmaması ve “gerçekçi olmayan” gelir projeksiyonları hakkında şikayetlerini dile getirmeye devam etmişlerdir. Protestocular parlamento önünde kayıplarının telafi edilmesi için gösteriler yaparken Ketaib lideri Sami el-Cemayel, maaşlardaki artışın para basma ihtiyacını daha da büyüteceğini ve enflasyonu artıracığını vurgulamıştır.

Fransa Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, cuma günü Lübnan'daki cumhurbaşkanlığı seçimi hakkında kendisine soru yöneltildiğinde, “Cumhurbaşkanlığı seçimi Lübnan'daki krizi sona erdirmeye sürecinde önemli bir adımdır. Bu seçimin anayasal süre içinde, yani 31 Ekim'den önce herhangi bir iktidar boşluğuna sebebiyet vermeden yapılması önemlidir” ifadelerini kullanmıştır. Bu bağlamda, Cumhurbaşkanı Mişel Avn'ın halefi bulunmadığı müddetçe, Lübnan'ın kendini geçici hükûmetin iş başında olmaya devam ettiği ve cumhurbaşkanının seçilemediği devasa bir siyasi boşluk içinde bulması muhtemeldir. Geçtiğimiz perşembe günü yeni cumhurbaşkanının seçilmesi için yapılan ilk meclis oturumu başarısız olmuştur. 60'tan fazla milletvekili boş oy kullanırken, diğer milletvekilleri bağımsız milletvekili Mişel Moawad ile Murex şirketinin kurucu ortağı Salim Eddé arasında oylarını dağıtmıştır.

Sonuç olarak Lübnan'ın sosyoekonomik hayatını kilitleyen köklü sorunlar devam ederken bu sorunları çözmek için gerekli olan siyasi istikrar oldukça uzak bir ihtimaldir. ■